

המזרח — אף שהשרישו קודם הבאת העומר, אין העומר מתירן באכילה.

אמר ליה רבי אלעזר לרבי יאשיה דדריה עא-א

רבי יוסי בר זבדא אמר: אם השרישו קודם קצירת העומר — כלומר, קודם שהאיר המזרח לאחר קצירת העומר — (14) העומר מתירן, ואם לאו — שהשרישו לאחר שהאיר

או הבאת העומר מתיר, ראה שם באריכות; [ויש לעיין: הרי לפי שיטת רש"י, גם לפי ההוה אמינא נחלקו אמוראים אלו במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש עם רב ושמואל, ומלשון המשנה הוכיחה הגמרא שלא כשיטת רבי יוחנן וריש לקיש, ואם כפירוש ה"שאגת אריה" שאף לפי מסקנת הגמרא נחלקו באותה מחלוקת, אם כן מה הועילה הגמרא במה שהעמידה את מחלוקתם לענין השרשה].

ואולם ב"שפת אמת" מפרש כפשוטו, וביאר את הטעם שההשרשה תלויה בקצירה לענין אכילה: דהעומר שנקצר הוא ראשית לפטור כל הנשרשים אז בקרקע אף על גב דעיקר המתיר היא ההקרבה, מכל מקום מה שנשרש אחר הקצירה, נמצא דלא ניטל מעומר מן השדה בעת שהיתה שם מושרשת תבואה זו, לכן אינו מתיר; ולפי זה כתב שם: הוא הדין נמי אי קצרו העומר קודם יום טוב, כדאמרינן לקמן במשנה עא א "לא מצא מן הקמה מביא מן העומרים", לא הותר גם כן כל הנשרש אחר קצירת תבואה זו שבאה ממנו העומר.

וראה "מנחת חינוך" מצוה שב אות ד ד"ה ועכשיו: למאן דאמר דקודם קצירה בעינן, על כרחך דגזירת הכתוב, דהעומר אינו מתיר מה שנשרש, רק דהקצירה והבאה מתירים אם נשרש קודם הקצירה, דיעברו על התבואה הקצירה וההבאה, דגזירת הכתוב כן הוא; [ומדברי ה"שפת אמת" המובאים לעיל, נראה, שאם נפרש שהקצירה היא המתרת כי אז דוקא קצירה לשם עומר היא המתרת, רק שהוא מפרש לא כן, ולדידו תלוי אף בקצירה לשם עומר].

ב. בעיקר מחלוקת האמוראים אם השרשה

קצירה, יכולים אנו לומר שזה הוא יסוד מחלוקתם.

14. א. ביאור לשון "קודם קצירת העומר", אם הוא כפשוטו שההשרשה תלויה בקצירה, או ב"האיר המזרח"; הנה לפי שיטת רש"י המפרש לפי מה שסברה הגמרא בתחילה בפירוש מחלוקתם, שלשון "קודם קצירת העומר" אינו בדוקא, ועיקר הדין תלוי ב"האיר המזרח", אם כן אף לפי מסקנת הגמרא משמע מסתימת לשונו שלא נשתנה פירוש המילים, והכוונה היא שההשרשה תלויה ב"האיר המזרח", ועל פי זה נתבאר בפנים.

אך לשיטת התוספות ששללו פירוש זה של רש"י בהוה אמינא, ודאי משמע שהלשון מתפרשת כפשוטה; אלא שבדבריהם יש להסתפק: אם הם מפרשים את המחלוקת לענין אכילה, ומכל מקום הדין תלוי בהשרשה קודם קצירה, או שהם מפרשים את המחלוקת לענין קצירה [ועל דרך שפירשו גם לפי ההוה אמינא שהמחלוקת היא לענין קצירה], ולכן הדין תלוי בקצירה; וברע"ב ובפירוש המשניות להרמב"ם מבואר בהדיא שהפירוש הוא כפשוטו, ולענין איסור קצירה.

וראה בשאגת אריה [דיני חדש סימן ה ד"ה ואחר], שהוקשה לו טעמו של הסובר דבעינן השרשה קודם קצירה לענין אכילה, וביאר, שכוונת הגמרא היא ל"האיר המזרח"; וראה עוד שם בד"ה ודע.

וביאר עוד בשאגת אריה שם את יסוד מחלוקתם, שנחלקו במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש עם רב ושמואל: אם "האיר המזרח" מתיר,

כי לא מיעט הכתוב את שאינה אביב אלא מהעומר עצמו, אבל מההיתר שעל ידו לא נתמעטה, ולמדנו שהתבואה מותרת אף בהשרשה בלבד.

ומקשינן: ודילמא תבואה דלאו אביב [מבושלת כל צרכה] היא בשעת העומר אכן היא ניתרת, ולעולם לא התירה הכתוב אלא בכגון דעייל כבר שלישי קודם לעומר. אבל שבהשרשה לבד די, לא תלמד מכאן?!

אלא, אמר שמואל מקור אחר להיתר בהשרשה, שנאמר "מחלה חרמש בקמה תחל לספר שבעה שבועות". לאו, האם לא, מכלל זה אתה למד דאיכא תבואה דלאו "בר

[לרבי יאשיה האמורא בן דורו ובן גילו של רבי אלעזר בן פדת האמורא]:⁽¹⁾

לא תיתב, לא תשב אלא עמוד אכרעיך על רגליך,⁽²⁾ עד דמפרשת ליה להא מילתא, עד שתפרש לי דבר זה: מנין לעומר שמתיר בהשרשה, ואף על פי שבשעת העומר עדיין לא גדל כלום?

ותמהינן: מנלן?! וכי יש לשאול: מנין, והרי הטעם הוא משום דכתיב במנחת העומר: "אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריך". ומכלל זה אתה למד דאיכא נמי תבואה דלאו אביב [תבואה שלא בשלה כל צרכה], שאף היא מותרת על ידי העומר,

ד"ה עוד, צידד לומר שתחילת הלילה אינה חשובה "מקצת היום ככולו", אלא תחילת היום בלבד; וב"מנחת חינוך" שג אות ד, כתב, דמשכחת לה בכגון שהיתה הקצירה לפני הפסח; וב"שפת אמת" כתב כאן בד"ה והנה, שזמן ההשרשה אינו קבוע שהוא שלשה ימים, אלא שאין הוא יותר משלשה ימים, אבל אם רואים שהשרשה מסתיימת קודם זמן זה ובין הקצירה להבאה, הרי זו השרשה אף אם לא עברו עליה שלשה ימים; וכן כתב ב"חזון איש" כלאים סימן ד ל, וראה עוד שם ביאור אחר.

1. נתבאר על פי רש"י, ולהוציא את רבי יאשיה הגדול — בר פלוגתיה דרבי יונתן בכל הש"ס — שהיה תנא; וכתב רש"י בקדושין לו ב "ויש להבין מכאן, שעדיין בימי רבי אלעזר היה רבי יאשיה בר פלוגתיה דרבי יונתן קיים, להכי איצטריך למיתני: לרבי יאשיה דדריה, לאפוקי רבי יאשיה קשישא".

2. על פי תוספות בנויר כד ב ד"ה אמר.

שבין קצירה להבאת העומר דיה להתיר, יש לתמוה: האיך משכחת לה שתהיה השרשה בין זה לזה, לפי המבואר בפסחים נה א, שאת זמן ההשרשה — הקבוע למספר ימים, שלשה או יותר — אין מחשבים מעת לעת [72 שעות] משעה שזרע, אלא מחשבים "מקצת היום ככולו" פעם או פעמים, והיינו: מקצת יום הזריעה עד הערב נחשב כיום שלם, ויום המחרת כולו עם יום שלאחריו כולו משלימים שלשה ימים, או שאומרים "תרי מקצת היום ככולו", ואז יום הזריעה הוא כיום שלם, ותחילת יום השלישי אף היא כיום שלם; ובין כך ובין כך, אי אפשר שיסתיימו שלשת ימי ההשרשה באמצע היום, אלא או בסוף היום, או עם כניסת רגע אחת ביום השלישי, וכיון שאין הקצירה נעשית מיד ממש בתחילת ליל טז, הרי בהכרח שההשרשה מסתיימת או לפני הקצירה עם כניסת מקצת יום טז, או בסוף היום שהוא כבר לאחר ההבאה, ואם כן במה נחלקו?!

וב"טורי אבן" ראש השנה י ב, האריך בזה; וב"שאגת אריה" החדשות דיני חדש סימן ו

מתיר.

ואכתי מקשינן: **ודילמא** תבואה **דלאו בר קמה** אכן מותרת, **ולעולם** אינה מותרת אלא בכגון שהיתה כבר **אגם** [תבואה שגדלה מעט, כדי לכוף ראש השבולת לעיקרה].⁽³⁾

אלא אמר רבא מקור אחר לדין השרשה בעומר: כתיב בשתי הלחם הבאים בעצרת: "וחג הקציר [בו תביא את] בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה", ומלשון "אשר תזרע" יש לנו ללמוד, **שמשעת זריעה** — היינו מה שלא היה אלא זרוע בשדה בשעת העומר — **הרי העומר מתירו.**⁽⁴⁾

אמר תמה ליה רב פפא לרבא: אי הכי, שמ"אשר תזרע" אתה לומד, שהעומר מתיר תבואה שאינה אלא זרועה בשדה, אם כן אף

הרמש" [מגל קציר], שהיא תבואה שלא הביאה שלישי ולא הגיעה לכלל קציר, שאף היא ניתרת על ידי העומר. ולא מיעט הכתוב את זו אלא מהעומר עצמו, ולא מההיתר שעל ידו. הרי שאף תבואה שלא הביאה שלישי ניתרת על ידו.

ואכתי מקשינן: **ודילמא** תבואה **דלאו בר הרמש** [לא הביאה שלישי] אכן היא ניתרת, **ולעולם** אינה מותרת אלא בכגון שהיא שחת בשעת העומר וראויה לבהמה, אבל בהשרשה לכד — לא?!?

אמר תירץ רבי יצחק: הרי כתיב "קמה" **לאו**, האם לא, **מכלל** זה אתה למד דאיכא תבואה **דלאו בר קמה**, והתירה הכתוב על ידי הבאת העומר, ואילו שחת כבר בת קמה היא, ובהכרח שבהשרשה לכד, העומר

3. מלשון "הלכוף כאגמון ראשו", רש"י.

4. ואם תאמר: הרי אנו באים ללמוד שהעומר מתיר משעת זריעה, והאיך נלמד דין זה ממאמר הכתוב "אשר תזרע" האמור בשתי הלחם?! **וביאר רש"י:** בשתי הלחם כתיב, אבל אזריעה דעומר קאי, דשתי הלחם לא שרו למקדש אלא תבואה דשרו עומר להדיוט, שרו שתי הלחם למקדש.

ולכאורה יש לפרש, על פי המבואר לעיל סח ב, שהמנחות הבאים מן החדש קודם שעבר עליהם העומר הרי הם פסולים, ואם כן אי אפשר להביא שתי הלחם מהתבואה שנזרעה לאחר העומר, שהרי תבואה זו עדיין לא הותרה בהיתר העומר עד שיבוא העומר הבא, ונמצא מביא את מנחת שתי הלחם מן החדש האסור; ואם כן בהכרח שכוונת הכתוב היא להביא את שתי הלחם ממה שזרע בשדה קודם לעומר, שעל ידי

זה הותרה כל התבואה [אף מה שיגדל אחר כך] על ידי העומר; הרי למדנו שאף תבואה שאינה אלא זרועה בשדה קודם לעומר, הרי היא ניתרת על ידו.

אולם מלשונו של רש"י אין נראה שהוא מתיחס לתבואה שהוא מקריב ממנה את שתי הלחם, אלא לתבואה ששתי הלחם מתיר אותה, ועליה הוא שאמר רש"י: אין שתי הלחם מתירים אלא את התבואה שהתיר אותה העומר; ולפי זה דברי רש"י כאן הם לפי הצד בגמרא לעיל סח ב, שאין שתי הלחם מתירים שלא כסידרן, שאם לא כן הרי הם מתירים אף את מה שנשרש בין העומר לשתי הלחם, וכמבואר שם.

וצריך להוסיף עוד, שאם כי עיקר הפסוק אינו עוסק במה ששתי הלחם מתירים אותו, אלא במה ששתי הלחם באים ממנו; מכל מקום, הרי ילפינן ממקרא זה שלא להביא מנחות קודם לשתי הלחם, וכמבואר לקמן פד ב, [וכדפירוש

שבעמקים —

ומשום ששינינו לקמן פה א: אין מביאין [עומר ושתי הלחם — לכתחילה] לא מבית הזבלים, ולא מבית השלחים, כי תבואתן רעה; ובברייתא שבגמרא שם, דרשינן, שלא נאסרה הקצירה אלא "ממקום שאתה מביא" עומר, ומאחר שאין העומר בא מבית השלחים, אין בה איסור קצירה מן התורה

—

ומכל מקום, סתם שדה בית השלחין אסרו חכמים, ורק בית השלחים שבעמקים, שיש הפסד גדול אם לא יקצרום, כי ממהרים הם

על גב דעדיין לא השריש נמי תהא מותרת, (5) ומנין שצריך השרשה! ?

אמר תירץ ליה רבא לרב פפא: מורני [תלמיד חכם, ומלשון "סוד ה' ליראיו"]! (6) הרי "תזרע בשדה" כתיב, ומשמע שיהא נקלט ונשרש בשדה ולא זריעה בעלמא.

מתניתין

אף שאסור לקצור קודם לעומר, מכל מקום: קוצרין את התבואה שבבית השלחים [יש מעין בתוכה, ואינה גדילה על מי גשמים]

אין יותרו הגידולין; והניחא בהשרשה, כיון שהשורש הותר, יש לומר שהגידולין הולכין אחריו, אבל אם לא השריש, אין יותרו הגידולין! ?

ומזה יש להוכיח לכאורה, שהיתר הגידולין אפילו בהשרשה אינו מכח שהשורש הותר, אלא כפי שנתבאר — בהערה על משנתנו — באופן שני, שההשרשה מייחסת את כל הגידולים שיבואו לגידולי השנה שקודם לעומר, ודי בזה כדי להתירם; ואם כן סלקא דעתין לומר, דאף בזריעה בעלמא די להחשיב את הגידולים שיבואו כגידולי השנה].

6. כן פירש רש"י בלשון ראשון; ובלשון שני פירש "רב פפא רמי שיכרא [עושה שכר] הוה, כדאמרינן בפסחים ק"ג א "אמר רב פפא: אי לא דרמאי שכרא לא איעתרי, [אם לא שהייתי עושה שכר, לא הייתי מתעשר]"; ו"סודני" מיקרי, כדאמרינן התם "תמרי באוכלוזך אבי סודנא רהוט, [אם יש לך תמרים בכלים המיועדים לך, מהר ועשה מהם שכר, שאם תמתין — תאכלם, ותפסיד]"; ואמאי קרו ליה "סודנא", סוד נאה [עצה טובה היא] שמעשרת, וגמילות חסדים

רש"י שם: חג שאתה מביא בכורים שתי הלחם, יהא קודם לכל אשר תזרע בשדה; ואם כן ממילא משמע שכל אשר תזרע בשדה יהא מותר בשתי הלחם אלו; אך ראה בספר "אורים גדולים" הנדמ"ח [לבן דורו של ה"מחנה אפרים" ומגדולי הדור ההוא] הנדמ"ח סימן ה, דמדבריו נראה דכאילו פסוק זה נכתב שלא במקומו, ראה שם.

ומפשטות לשון רש"י נראה עוד, שאין כוונתו לומר, שאם לא הותרה על ידי העומר להדיוט, אי אפשר שיתירה שתי הלחם, ומשום שאיסורם להדיוט פוסלם לגבוה משום "ממשקה ישראל"; אלא כוונתו לומר, שהיתר העומר ושתי הלחם מתייחס לתבואת אותה שנה, והיא זו שהשרישה עד העומר, ונחלק היתירה להדיוט על ידי העומר, ולגבוה על ידי שתי הלחם, אבל התבואה שהשרישה אחר העומר, תבואת השנה הבאה היא, והיתירה הוא על ידי העומר ושתי הלחם של השנה שעברה.

5. [הנה הנזרע בשדה הוא מזרעים שכבר עבר עליהם העומר והותרו, ואם כן, האיך סלקא דעתין לומר דלא בעינן השרשה, והרי אם כן

להתבשל לפני האחרים — לא אסרו. (7)

[יכול לתת הימנה לעניים לעשות מהן צדקה וחסד, שהרי אין בה קרן גדול].

7. א. נכתב ונתבאר לפי הגירסא שלפנינו "בית השלחין שבעמקים"; ולגירסא זו הסכימו התוספות לעיל סח א, ופירושה כפי שנתבאר בפנים, ואף שבדיעבד כשר העומר אף מבית השלחין, מכל מקום כיון שלכתחילה אין מביאים ממנו עומר, אין בזה איסור קצירה, וכפי שביארו התוספות שם; [וראה עוד בדבריהם ביאור אחר בגירסא זו, ודחאוהו התוספות].

ובתוספות שם הביאו גירסא אחרת: "קוצרין בית השלחים, ושל בית עמקים", ולפי גירסא זו ההיתר הוא בכל שדה בית השלחין; ובתוספות שם נתקשו בגירסא זו: למה לא שנינו גם שמותר לקצור מבית הזבלין ומבית האילן, [ראה בהמשך המשנה "מפני הנטיעות", ובשני פירושי רש"י, ובהערות שם], שהרי כל אלו נשנו לקמן פה א שאין העומר בא מהם; וכתבו, דיש לומר שתבואת בית השלחים נפטרת אם לא יקצרוה, ולכן אף חכמים לא גזרו עליה, מה שאין כן באחרים, ואולם הקשו על המשנה דלקמן למה לא נזכר שם, שאין מביאין עומר מתבואת בית העמקים.

אך ראה ברש"י פסחים יא א, שהוא גורס כאן "קוצרין בית השלחים ושל בית העמקים", ומדבריו שם מתבאר בהדיא שאף במשנה לקמן גורס הוא "לא מבית הזבלין ולא מבית השלחין ולא מבית העמקים"; [וראה גם ברש"י בפסחים נה ב גבי אנשי יריחו, שמבואר בדבריו שהוא גורס לקמן "ולא מבית העמק"].

ב. בביאור חסרון תבואת אלו לעומר, כתב רש"י כאן ולעיל סח א, שהוא משום שרעות הם; וכן הסכימו התוספות לעיל סח א; ובפסחים יא א כתב רש"י "מפני שתבואה שלהם אינה מן המוכחר [ראה משנה לקמן פג ב "כולן

אינן באין אלא מן המוכחר"]], ובפסחים נה ב ד"ה וכורכין, פירש רש"י, שהוא משום דבעינן משבח ארץ ישראל, [ואפשר שדבריו שם מתייחסים לתבואת בית העמק בלבד, ראה שם]; ורבינו גרשום כתב שתבואת בית השלחין יבישה היא, ובעינן "כרמל".

ג. ברש"י כאן יש שתי לשונות, ולפי לשון ראשון משמע שהיתר הקצירה הוא רק משום ההפסד; וכבר דחה רש"י לעיל פירוש זה, והסכים עם הטעם שהוא משום שאין העומר יכול לבוא ממנו ומשום ד"כן מפרש לקמן", היינו ממה שהביאה הגמרא על משנתנו את הברייתא המתירה לקצור ממקום שאי אתה מביא.

ד. ביאור הטעם שקוצרים בית השלחין ואין חוששים שמא יאכל:

לעיל סז ב נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה, אם מה שהיו עושים בירושלים, שהיו קוצרים [על ידי קיטוף, שהוא מותר] ומכינים קמח קלי קודם הבאת העומר, אם לא היה זה ברצון חכמים ומשום שמא יאכל ממנו, וכדעת רבי מאיר; או שהיה זה ברצון חכמים כדעת רבי יהודה; ובגמרא שם מתבאר טעמו של רבי יהודה, שאם כי גבי חמץ חושש הוא לשמא יאכל, מכל מקום חדש בדיל מיניה, ואין חוששים לשמא יבוא לאוכלו.

והנה קצירת בית השלחין מותרת בין לרבי מאיר ובין לרבי יהודה, וכמבואר בגמרא כאן, ולא חיישינן לשמא יאכל; ולכאורה, הניחא לרבי יהודה הסובר דבחדש אין חוששים לשמא יאכל, ניחא, וכמבואר בהדיא בגמרא שם; אבל לרבי מאיר שאינו סובר טעם זה, תיקשי: למה קוצרין בית השלחין, ואין חוששים לשמא יבוא לאכול הימנו!?

וכתב רש"י בגמרא כאן בד"ה לפני העומר: לא אסרו חכמים משום שמא יאכל, רק בקמח

אבל לא גודשים, אין עושים גדיש לתבואה הנקצרת משם, עד שיביאו את העומר.⁽⁸⁾

אנשי יריחו שהיה להם שדות בית השלחין בעמקים **קוצרין אותן ברצון חכמים**, כלומר, לא הקפידו חכמים בזה — ⁽⁹⁾

וגודשין את מה שקצרו שלא ברצון חכמים, ומכל מקום לא מיהו בידם.

ממשיכה המשנה לבאר קצירות נוספות המותרות קודם העומר:

אינו מדוקדק, כי האיסור הוא משום דילמא אתי למיכל מיניה.

אבל ב"שאגת אריה" דיני חדש סימן ד, כתב [לפי דברי הטור והפוסקים, ראה שם] שהטעם הוא מדרבנן משום מראית העין, שדרך להגדיש בגורן ולא בתוך השדה שנקצרה מתוכה, ויאמרו "פלוני קצר את תבואתו קודם לעומר", שאין הכל יודעין שתבואה זו נקצרה מבית השלחין; אבל עכשיו שאין גודשין, מוכחא מילתא והכל יודעים שלא קצר תבואה זו מפני שצריכה לו, אלא משום שהיא בית השלחים; וכיון שדרך להגדיש במקום אחר, לא חילקו רבנן, וגזרו שאין גודשין כלל ואפילו בתוך אותה שדה משום לא פלוג; ועוד, כיון שדרך גדישה להגדיש במקום אחר ולא באותה שדה שנקצרה מתוכה, לא מוכחא מילתא שתבואה זו נקצרה מאותה שדה, ואתי למימר שממקום איסור נקצרה באיסור ונגדשה באותה שדה, ואכתי איכא משום חשד ומראית העין, הלכך אין גודשין כל עיקר; ע"כ.

ולפי טעם זה אין הגדישה אסורה אלא עד קצירת העומר שהרי הקצירה מותרת על ידי קצירת העומר.

9. **בדין איסור קצירה בזמן אנשי יריחו שהיו לאחר החורבן:**

כתב **השאגת אריה**, דיני חדש סימן י: אף על גב דאיסור קצירה קודם לעומר בעומר תליא רחמנא, דכתיב "ראשית קצירכם" שיהיה הוא תחילה לכל הנקצרים, מכל מקום אפילו בזמן הזה דליכא עומר, אסור לקצור קודם האיר

וקלי שהוא עוסק בו הרבה בקצירה וטחינה וקלי והרקדה, ועוד שאינו במקום הפסד; אבל בית השלחין שיש הפסד וגם קצירה בלבד אנו מתירים להם, מודה רבי מאיר שהוא מותר; והתוספות לעיל סח א ד"ה אבל כתבו רק את הטעם של הפסד; [ויש לעיין לפי תוספות, אם כן תהא כל קצירה אסורה עד הבאת העומר ומשום שמא יאכל; וראה "קרבן אורה" לעיל סז ב סד"ה משנה].

8. הטעם הוא משום שמא יבוא לאוכלו, **כן מבואר ברש"י** בגמרא ד"ה לפני העומר, **ובתוספות לעיל סח א ד"ה אבל; ולפי טעם** זה אין גודשין עד הבאת העומר שהוא המתיר באכילה, ואין די בקצירה, ועל פי זה נתבאר בפנים.

ואם תאמר: הניחא לרבי מאיר, החושש אף בחדש לשמא יאכל ממנו [כמבואר בהערה 7], אבל לרבי יהודה שבחדש אינו חושש שמא יאכל, ואף הוא מודה שלא גודשין וכמבואר בהדיא בגמרא, מה טעם אין גודשין!?

וכתבו התוספות לעיל סח א ד"ה אבל, שרק גבי עולי רגלים התיירו קמח וקלי; [וראה שם שהוקשה להם לפי זה סוגיית הגמרא לעיל סח א, וראה מה שיישבו; וראה מה שכתב על שיטת רש"י ותוספות ב"שאגת אריה" דיני חדש סימן ד].

והרע"ב כתב כאן בטעם איסור הגדישה, שהוא משום דכל היכא דאפשר לשנויי משנינן [וכן הגיה ב"שיטה מקובצת" בדברי רש"י במשנה]; **וכתב עליו ב"שפת אמת**, שלשונו

וכן קוצר — מותר לקצור — לשחת, [כשהיא עדיין שחת, שעדיין לא נתבשלה] ומאכיל [כדי להאכיל] את השחת לבהמה; כי קצירת שחת בשביל בהמה אינה קצירה, ולא נאסרה. (10)

אמר רבי יהודה לפרש את דברי תנא קמא, [כי כל מקום ששנה רבי יהודה "אימתי" הרי

הוא בא לפרש]:

אימתי מותר הוא לקצור אף משהביאה התבואה שלישי, בזמן שהתחיל לקצור את תבואת השדה עד שלא הביאה התבואה שלישי [שלא גדלה כדי שלישי גידולה], ואז יכול להמשיך הוא ולקצור את שאר תבואת השדה לבהמה אפילו משהביאה שלישי. (11)

המזרח דיום הנף.

וראיה לזה [בקיצור לשוננו], מדתנן "אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים" ופירש רש"י בפרק מקום שנהגו: "דאיסורא דאורייתא ליכא, דמקום שאי אתה מביא הוא, ואיסור דרבנן נמי ליתא דילמא אתי למיכל מיניה". והכי משמע וודאי, דמשום היתר קציר קודם לעומר קתני לה, ומשום שממקום שאי אתה מביא הוא, ולא דלא גזרינן דילמא אתי למיכל מיניה לחוד הוא דקא משמע לן, דהא בהדי קצירה קודם לעומר תנינן לה, דכולה מתניתין מדיני קצירה לפני העומר מיירי, ומדסמין הא דאנשי יריחו גבי בבא דקוצרין בית השלחין שבעמקים, שמע מינה דהיתרא דאנשי יריחו נמי מהאי טעמא הוא, וטעמא דמקום שאי אתה מביא הוא, אבל ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר אפילו בזמן הזה, דהא הא דאנשי יריחו בזמן שאין בית המקדש קיים היו, כדמוכח מדברי התוספות [בעמוד ב ד"ה ומתירין], ע"כ.

ומיהו בפירוש רבינו גרשום בכרייתא המובאת בגמרא, כתב על מעשי אנשי יריחו "וקוצרין לפני העומר, ולא חיישינן דילמא אתי למיכל מיניה", משמע, שלענין זה בלבד הובאו כאן מעשי אנשי יריחו.

וראה בתורת זרעים [חלה א א] שתלה נידון זה, בספק שהובא משמו לעיל סט ב הערה 13 בגדר איסור קצירה: אם הוא דין איסור קצירה בעצם התבואה, או שכל עיקר הדין אינו אלא בקציר העומר שצריכה שתהא תחילה לכל

הנקצרים, ומשום זה הוא דאין קוצרים כדי לקיים "ראשית קצירכם" בקציר העומר, אבל בגוף התבואה אין שום איסור קצירה; ואם נאמר שהוא דין במצות העומר, אם כן כשאינן עומר, אין איסור קצירה, וראה עוד שם, [וראה מה שנתבאר בהערה שם בספק זה].

וב"שפת אמת" [בדבריו על המשנה לעיל ע א] כתב: צ"ע, אי גם עכשיו אסור לקצור קודם ט"ז בניסן, או נימא דרק כשיש עומר אסור, [כנראה כוונתו לסברת ה"תורת זרעים"]; ומכל מקום נראה דאסור, משום שמא ייבנה בית המקדש במהרה, ונמצא דביטל הכתוב "ראשית קצירכם".

ובביאור הגר"א על הירושלמי [חלה א א, הובא ב"תורת זרעים" שם], מפרש מה שאמרו בירושלמי שם "דאמר רבי יונה בשם חזקיה, בשעת הקרבן מתיר, שלא בשעת הקרבן היום מתיר", דזה קאי לענין איסור קצירה שהיום מתירו שלא בשעת הקרבן, ומפרש עוד שם הגר"א, ד"היום מתיר" היינו תחילת הלילה, ודלא כמו שכתב ה"שאגת אריה" ד"יום הנף" מתיר.

10. נתבאר על פי רש"י כאן ובגמרא; ולרש"י ותוספות בפסחים כג א שיטה אחרת בפירוש המשנה, יובאו דבריהם בהערות על הגמרא בעמוד ב.

11. א. דכל לשחת לאו קצירה, כדמפרש בגמרא,

רבי שמעון אומר:

אף קוצר [מותר הוא להתחיל ולקצור] משהביאה התבואה שלישי, ולהאכילה לבהמתו.⁽¹²⁾

וכן קוצרין לפני העומר מפני הנטיעות

[נטיעות של אילן, שהתבואה זרועה ביניהן] שלא ייפסדו הנטיעות, ולפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר, וכמו ששינו לקמן פה א: אין מביאין [את העומר] לא מבית האילן, כי האילנות יונקים את הקרקע ומכחישים את התבואה.⁽¹³⁾

משום לשון המשנה "מפני הנטיעות"; והטעם שהוצרכה המשנה לומר כן, יש לפרש בשני אופנים:

האחד: על פי מה שכתבו התוספות, והובא בהערה 7, דבית הזבלים אין מותר לקצור משום גזירת חכמים, ולא הותרו אלא בית השלחין שבעמקים משום שהם נפסדים; והיינו שאמרו כאן גבי בית האילן, דמשום שלא ייפסדו אף חכמים התיירו, כיון שמן התורה הוא מותר; וכן פירש בטהרת הקודש.

השני: אם לא משום שלא ייפסדו, היה אסור לקצור משום שמא יאכל, וכמבואר לעיל בהערה 7 לענין בית השלחין; וראה "שיטה מקובצת", שיש לחלק בין פסידא של התבואה עצמה וכתבואת בית השלחין, לבין הפסידא של האילן, ומטעם זה דחו בתוספות אחרות פירוש זה של רש"י; [וראה "מנחת חינוך" מצוה שב אות ה ד"ה ולכאורה, שנתקשה בטעם רש"י למה הוצרך לטעם שלא ייפסדו, וכתב ד"אורחא דמילתא נקט", וצריך תלמוד].

ובפירוש שני פירש רש"י: "מפני הנטיעות: משום כלאים; ולהכי נקט 'נטיעות' משום אורחא דמילתא, פעמים שאדם זורע תבואה, ואין שם נטיעות, ואחר זמן עולות שם נטיעות מאליהן, וצריך לקצור את הזרעים משום כלאים"; ולפי זה הטעם הוא משום שקציר מצוה הוא, וכמבואר ברש"י בגמרא עב ד"ה מ"ט.

ומהתוספות — לעיל סח א — הובאו דבריהם בהערה 7, שהקשו: למה לא שנינו כאן

רש"י לפי הגהת ה"שיטה מקובצת"; ומשמע לכאורה מלשונו, שאינו מותר אלא כל זמן שהיא שחת שלא נתבשלה כל צרכה; וראה הערה 12.

ב. הרע"ב מפרש: "עד שלא הביאה שלישי האחרון של גמר בישולה, קוצר אף לאחר שהביאה שלישי", ולכאורה הכוונה היא, עד שלא הגיעה לשלישי האחרון יכול להתחיל, ומשהגיעה לשלישי אחרון ועדיין לא נתבשלה כל צרכה, יכול להמשיך.

12. א. ב"שיטה מקובצת" כתב, דלרבי שמעון קוצר אף לאדם; וברבינו גרשום שם, מבואר לא כן, ועל פי זה נתבאר בפנים, וראה היטב בתוספות בעמוד ב בד"ה לאדם; וראה מה שיתבאר בהערות בגמרא.

כתב ב"קרן אורה": דוקא הביאה שלישי קאמר ולא עומדת לקצור, דאטו להאכיל לבהמה מותר לקצור כדרכה [ראה רש"י ותוספות פסחים כג א, דמוכח משם שאינו מותר אלא על ידי קיטוף]; אלא ודאי, דדוקא משהביאה שלישי ולא נגמרה, בזה הותר רבי שמעון, כיון דלאו קצירה כדרכה היא, ואין דרך לקצור כך אלא לבהמה, לא הוי בכלל איסור קצירה; [וראה מה שהביא שם מתוספות בעמוד ב, ומה שהשיג על דבריהם].

13. א. נתבאר על פי רש"י בפירוש ראשון; וכן פירש רבינו גרשום [נדפס לקמן עב א], ודימה דין זה לבית השלחין; והביאור במה שאמרו רבינו גרשום ורש"י "שלא ייפסדו", הוא

מצוה הוא.

ולא יעשה אותן — את התבואה הנקצרת, כשקוצרה מסיבות אלו — (15) כריכות, אלא מניחין את התבואה הנקצרת — צבתים, [אלומות לא קשורות], אבל לא אלומות קשורות, ויתבאר הטעם בגמרא. (16)

ומפני בית האבל, אם הוצרכו המנחמים למקום פנוי כדי לברך "ברכת רחבה", (14) מותרים הם לקצור, ומשום שקציר מצוה מותר, וכמבואר בגמרא.

וכן מותר לקצור מפני ביטול בית המדרש, אם הוצרכו מקום לישב שם התלמידים ללמוד תורה, מותרים הם לקצור, שקציר

כשמברין את האבל סעודה ראשונה משל אחרים, היו מברין אותו ברחבה, ומברכין שם ברכת אבלים, כדמפרש לקמיה [שם בגמרא: "אחינו המיוגעין המדוכאין באבל הזה, תנו לבבכם [...] ברוך מנחם אבלים".

והנה דין זה הוא מדרבנן, ומכל מקום קוצרים; וביאר חתנו של ה"שפת אמת", שהטעם בזה הוא, משום שאין צריך קציר מצוה דוקא, אלא שלא תהא קצירה לצורך התבואה, וכמבואר בהערה 13.

וב"מנחת חינוך" [מצוה שב אות ו] כתב בזה: ונראה דאף מצוה דרבנן היא בכלל, והתורה שהתירה קציר מצוה, אף מצוות דרבנן בכלל, ואשכחן כמה פעמים כהאי גוונא דהתורה דיברה אפילו במילי דרבנן, עיין בפרק א מנערה בתולה הלכה ה, ופרק ב מסוטה הלכה ח, כמה מקומות אין מספר.

15. לפי פשוטות לשון המשנה, עוסקת בבא זו בקצירה לשחת, בקצירה מפני הנטיעות, מפני בית האבל ובית המדרש; אבל כשקוצר בית השלחין הרי מבואר במשנה שלא אסרו אלא גדישה שהיא לאחר עשיית הכריכות, ומשמע שאין איסור לעשות כריכות, וכן נראה גם מלשון הרמב"ם בפרק ז מתמידין ומוספין; וראה בהערה הבאה.

16. בגמרא נתבאר הטעם משום "דכמה דאפשר לא טרחינן", ובלשון הרמב"ם [תמידין

שמותר לקצור את בית האילן, וכתבו, דבכית האילן אין הפסד ואסור מדרבנן, מבואר שהם מפרשים כפירוש שני.

וראה ב"תפארת ישראל" שפירושו השני של רש"י תלוי במחלוקת הרמב"ם והראב"ד — כלאים א ו — אם יש איסור כלאים בזרעים ואילנות.

והרמב"ם [תמידין ומוספין פרק ז] פירש גבי בית השלחין שבעמקים את הטעם משום שאין העומר בא ממנו, ואילו גבי נטיעות כתב "וקוצרין מפני הנטיעות שלא ייפסדו", ולא הזכיר שהוא ממקום שאי אתה מביא, וגם לא הזכיר איסור כלאים; [וראה "מנחת חינוך" שם על דברי הרמב"ם].

והנה ב"שפת אמת" כתב, בביאור מה שדרשו בגמרא להתיר קציר של מצוה משום ד"קצירכם" אמר רחמנא ולא קציר מצוה, דאין עיקר החילוק בין רשות למצוה, רק "קצירכם" מה שקוצרין לכם לאכול, ולא מה שנקצר לצורך המקום ולטיבה חיצונית שאינו בגוף צורך התבואה; ולפי דבריו יש לדון, שזה הוא ביאור דברי הרמב"ם שכתב "וקוצרין מפני הנטיעות שלא ייפסדו, וקוצרין לפנות מקום לבית האבל או לבית המדרש שנאמר קצירכם ולא קציר מצוה", והיינו דמשום טעם זה גם קצירה מפני הנטיעות מותרת, כיון שאינו צורך התבואה אלא צורך האילנות שלא ייפסדו.

14. ראה רש"י בכתובות ח ב ד"ה רחבה:

מכאן עוסקת המשנה בעומר עצמו:

מצות העומר לבוא מן הקמה, שיקצרנה

לשם מצוה, ואם לא מצא לקצור מהקמה
יביא מן העמרים שנקצרו שלא לשם
מצוה. (17)

במקום אחר.

ולכאורה לפי דבריו, כש"קוצרין מפני
הנטיעות", לא מיבעיא לפי פירושו הראשון של
רש"י דהיינו משום ששדה בית האילן מותרת
בקצירה, אם כן אין אסור אלא הגדישה ולא
הכריכות, אלא אף לפירוש שני, כיון שניכר
הדבר שיש שם נטיעות, אין אסורה אלא
הגדישה; וכל זה צריך עיון בלשון המשנה.
וב"קרבן אורה" [בדבריו על הגמרא] כתב
לפרש: כיון דהקצירה אסורה, אלא שלדבר מצוה
הותרה, אסור לטרוח ולעשות כריכות כדרך
הקוצרים, דמיתחזי כקצירת הרשות.

17. א. אם קצירת העומר מצוה:

כתב רש"י, מן הקמה: שתהא קצירה לשמה,
כדכתיב: "שבעה שבועות תספר לך מהחל
חרמש בקמה [היינו קצירת העומר] תחל לספור
שבעה שבועות".

וב"לקוטי הלכות" כאן ב"תורת הקדשים"
אות ו, כתב: קצירת העומר היא מצוה מן
התורה, דכתיב "וקצרתם את קצירה", ואפילו אם
מצא קצור קוצר, דבעינן קצירה לשם עומר; וכן
נקטו הרבה אחרונים בפשיטות, שיש מצוה
בקצירת העומר ואינה הכשר מצוה בלבד; ומיהו
לכאורה מלשון רש"י נראה, שאין מצוה
בקצירה, ומה שצריך להביא מן הקמה, הוא
משום דבעינן קצירה לשמה, והוא פרט בהכשר
העומר; [ויש אחרונים שהעירו, דממה שהוכשר
דוקא לילה לקצירה, יש ללמוד דיש מצות
קצירה שהיא בלילה דוקא].

ומדברי רש"י כאן נראה עוד ד"וקצרתם את
קצירה" אין הכוונה לקצור את העומר, וכאשר
כן הוא פשטא דקרא: "וכי תבואו אל הארץ.

ומוספין ז טו] "ואף על פי שמותר לקצור, לא
יעשה אותן כריכות כדרך הקוצרין, אלא ינחם
צבתים".

ובכתבים בשם הגרי"ז מבואר, דהכוונה היא
משום חשש שמא יאכל, וכמו איסור גדישה
בבית השלחין; וראה שם שביאר, דבחדש לא
שייך לאסור לקצור כדרך הקוצרין, ראה שם;
[ולא נתבאר בדבריו, למה בבית השלחין גזרו רק
על הגדישה שמא יאכל, ולא גזרו אף על עשיית
הכריכות מאותו עס, וכמו שגזרו כאן].

וב"שאגת אריה" דיני חדש סימן ד, ביאר
טעם זה על דרך שביאר גבי גדישה בבית
השלחין [ראה הערה לעיל]: דכמה דאפשר לא
טרחינן — בתבואה שקצרה קודם לעומר אף על
פי שנקצרה בהיתר — כדרך שטורחין בשאר
תבואות, מפני החשד שאין הכל יודעים דלצורך
מצוה נקצרים, ויאמרו פלוני קצר שדהו קודם
לעומר ועבר אמימרא דרחמנא, אבל עכשיו, הכל
יודעים שלא נקצרה לצרכו אלא לצורך מצוה;
ומהאי טעמא לא יעשה אותם כריכות, כיון
שהרואה אותו עושה כריכות יחשוב שתחילת
הקציר גם כן לצרכו נעשית, הלכך אסרו רבנן
משום חשד ומראית עין; ונקט "לא יעשה אותם
כריכות" שהוא תחילת מלאכה הנעשית בתבואה
אחר הקציר, וכל שכן שאסור להתעסק בתבואה
זו בשאר מלאכות כדי להביאה לגורן וגמר
מלאכה.

והוסיף והא דלא גזרו נמי בבית השלחין שלא
יעשו אותם כריכות, משום שדרך הוא לעשות
כריכות באותה שדה שנקצרת לתוכה, כדכתיב
"והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה",
ומוכחא מילתא שממקום שאי אתה מביא הוא,
אבל על הגדישה גזרו, שדרך להגדיש התבואה

מצותו של העומר לבוא מן הלח [תבואה לחה], שנאמר "כרמל תקריב", והוא נוטריקון "רך ומל" [נמלל ביד], ואם לא מצא מן הלח יביא מן היבש.

מצותו של העומר לקצור בלילה של טז בניסן, (18) ואם נקצר ביום (19) — כשר, (20) ודוחה את השבת. (21)

וקצרתם [לכם] את קצירה, והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן" [כלומר, הביאו מראשית קצירכם אל הכהן, שהעומר כעין מצות בכורים הוא, וכן הוא נקרא בויקרא ב "ואם תקריב מנחת בכורים"]; וכן מתבאר מדברי הגמרא בעמוד זה: כתוב אחד אומר "וקצרתם את קצירה, והבאתם את עומר", ופירש רש"י: משמע שיכול לקצור קודם הבאת העומר; וכן לא נזכר זה ברש"י בחומש שם.

וברש"י מכות ח ב, על המבואר שם דגבי עומר אפילו אם מצא קצור קוצר, כתב: אפילו מצא קצור מצוה לקצור לשמה, דכתיב "וקצרתם והבאתם את עומר"; הרי דמפרש משום לשמה ולא משום מצות קצירה, אם כי רש"י שם נראה שדורש את "וקצרתם את קצירה" לקצירת העומר; וראה עוד ברש"י בשבת קלא א על מה דאמרין שם: מה לעומר שכן אם מצא קצור — קוצר: שכן מצא קצור שלא לשם עומר מצוה לקצור לשמה, דכתיב וקצרתם והבאתם, הילכך קצירה גופיה מצוה היא, [והנידון שם הוא, שאין ללמוד מכשירי שתי הלחם שהם דוחים את השבת, מקצירת טחינת והרקדת העומר שהם דוחים את השבת, ראה שם].

וראה עוד היטב בסוגיית הגמרא במכות שם; וראה עוד בסוגיא דשבת שם: מנין למכשירי שתי הלחם שדוחין את השבת, נאמרה הבאה בעומר ונאמרה הבאה בשתי הלחם, מה הבאה האמורה בעומר מכשירין דוחין את השבת, אף הבאה האמורה בשתי הלחם מכשירין דוחין את השבת, ופירש רש"י: מכשירין, דהיינו קצירה טחינה והרקדה שלה דוחין את השבת; וגם

ברמב"ם בפרק ז מתמידין ומוספין — שם נתבאר כל דיני העומר — לא נזכר שמצוה לקצור, ודין משנתנו כתבו הרמב"ם כלשונו: מצותו לבוא מן הקמה לא מצאו יביאו מן העומרים; וראה עוד בענין זה בהערות על הסוגיא דלקמן עב א.

ב. ראה ברייתא לקמן פה א "לפי שאין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות והמנונרות לכך", ופירש רש"י מכתב יד: והמנונרות: כמו נירו לכם ניר, שנחרש לשם עומר; וראה שם ב"שיטה מקובצת" על הברייתא.

18. וכפי שנתבאר בברייתא לעיל טו א מן הכתובים, שהקצירה והספירה בליל טז בניסן, וההבאה ביום טז, ראה שם.

19. מתוספות לקמן עב א [מובא בהערות על סוגיית הגמרא בדין זה], מבואר, דבכלל משנתנו יום טז בניסן וגם הימים שקודם טז; ולפי זה לשון "ביום" נקטה המשנה משום יום טז, אבל לענין שאר הימים בפשוטו אין מקום לחלק כלל בין לילה לבין יום.

20. ה"קרן אורה" וה"שפת אמת" ועוד אחרונים נתקשו: כיון שמן העמרים כשר בדיעבד, למה צריך להשמיענו שנקצר ביום כשר; ויובאו דבריהם לקמן עב א על הברייתא שם.

21. בגמרא לקמן עב ב סלקא דעתין לפרש "ודוחה קצירתו את השבת", ומסקנת הגמרא

גמרא:

כדלקמן פה א — אתה קוצר.

תניא: רבי בנימין אומר:

וזה הוא הטעם ששינינו: קוצרין בית השלחים שבעמקים, וכפי שנתבאר במשנה.

ומקשינן: אימא, שמא ללמד בא הכתוב: **ממין שאתה מביא** עומר דהיינו ממין שעורים, **אי אתה קוצר**; וממין שאי אתה **מביא** — היינו שאר מיני הדגן — (23) **אתה קוצר!**?

ומשינינן: **ההוא לא מצית אמרת** [אי אתה יכול לומר כן] **מדרבי יוחנן**, (24) שלמד לעיל ע ב "ראשית ראשית" מחלה, לאסור קצירת חמשת מיני דגן כמו שהם מתחייבים בחלה. (25)

שנינו במשנה: **אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים, וגרדישין שלא ברצון חכמים, ולא מיחו בידם:**

מאן שמעת ליה דאמר לשון "מיחו" ו"לא

כתוב אחד אומר: "כי תבואו אל הארץ. וקצרתם את קצירה, והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן", ומשמע: תקצרו לכם קציר, ואחר כך תביאו עומר, ואם כן מותר לקצור קודם קצירת העומר. (22)

וכתיב בהמשך הפסוק "והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן", ומזה משמע שיהא העומר ראשית הקציר ולא יקצרו לעצמם קודם לקצירת העומר —

הא כיצד יתקיימו שני מקראות אלו: פעמים שאתה קוצר ופעמים שאי אתה קוצר:

ממקום שאתה מביא [ראוי להביא] את העומר, משם **אי אתה קוצר**, אבל **ממקום שאי אתה מביא** — כגון בית השלחין,

עומר.

23. לשון רש"י הוא: ממין שאי אתה מביא אתה קוצר, חטין וכוסמין ושכולת שועל ושיפון, ומבואר מדברי רש"י, שאם כי שכולת שועל ושיפון מין שעורים הם כמבואר לעיל ע א, מכל מקום אין מביאים מהם את העומר אלא ממין שעורים בלבד; ראה בהגהות הרש"ש כאן.

24. כן היא הגירסא לפנינו, וכן גרס ופירש רש"י; וה"שיטה מקובצת" הגיה "מדרבי יונתן"; וראה ברבינו גרשום שגרס רבי יונתן, והביא את הדרשה ד"ראשית ראשית", וכנראה גרס לעיל רבי יונתן ולא רבי יוחנן.

25. ראה מה שנתבאר בהערה שם.

היא, דלדעת משנתנו, הקרבת העומר בלבד דוחה את השבת, אבל קצירת העומר אינה דוחה את השבת, ולא כהמשנה בראש הפרק, שהיא סוברת: קצירה דוחה את השבת.

22. לשון רש"י הוא: דמשמע שיכול לקצור קודם הבאת העומר, וכתב הרש"ש שלשונו אינו בדקדוק, כי קודם הבאת העומר באמת מותר, רק קודם קצירת העומר הוא אסור.

וצריך לומר, שמשמעות הכתוב היא, תקצרו לכם את קצירה ואחר כך תקצרו לשם עומר, שהרי אם כוונת הכתוב היא — וכאשר נראה בפשוטו — שתקצרו לכם קציר, וממה שקצרתם תביאו עומר, אם כן משמע שאין צריך קצירה לשמה, והרי מבואר במשנה שצריך לקצור לשם

מיחו" הלוא רבי יהודה הוא שנשתמש בלשון זו כברייתא המובאת בסמוך, ובהכרח שהסיפא כרבי יהודה היא; ואם כן תיקשי רישא:

וכי סבר רבי יהודה קצירה דאנשי יריחו ברצון חכמים הואי [וכי סובר רבי יהודה שהקצירה היתה ברצון חכמים], והא תניא כברייתא שרבי מאיר הוא הסובר כן, אבל רבי יהודה נחלק וסובר שאף קצירתם שלא ברצון חכמים היה?!

דתניא: ששה דברים עשו אנשי יריחו, שלשה מהם ברצון חכמים היו עושים, ושלשה שלא ברצון חכמים היו עושים.

ואלו הם השלשה שברצון חכמים חכמים היו עושים:

א. מרכיבין דקלים כל היום של ערב פסח, ואפילו לאחר חצות היום שהוא אסור במלאכה, ומשום שהיו סוברים: מלאכת ההרכבה אינה מלאכה חשובה.

ב. וכורכין את שמע, כלומר, היו אומרים את הפסוק הראשון של שמע ברצף ולא היו מפסיקים ליתן ריוח בין תיבה לתיבה. (26)

וקוצרין את שדותיהם לפני העומר, וכמבואר במשנתנו שקצירתם ברצון חכמים היה.

כל אלו עשו ברצון חכמים.

ואלו השלשה שלא ברצון חכמים היו עושים:

א. אף גודשין לפני העומר, וכמבואר במשנתנו שהיו גודשים שלא ברצון חכמים.

ב. ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה, כלומר, חרוב ושקמה שהקדישו אבותיהם, היו הם מתירים ליהנות מן הגידולין שגדלו מהם. (27)

ג. ופורצין פרצות כגנותיהן ובפרדסותיהן [ביום חול] — כדי להאכיל נשר [פירות הנושרים] לעניים בשני בצורת אף בשבתות ובימים טובים, כי לא היו חוששים שמא יעלה ויתלוש, (28) דברי רבי מאיר.

אמר לו רבי יהודה: אם ברצון חכמים היו עושים את כל אלו, יהו כל אדם עושים כן?!

אלא אלו ואלו הששה שאתה אומר עושים היו אותם שלא ברצון חכמים; ומתוך הדברים שעשו אנשי יריחו — כפי שיפרטם רבי יהודה — היתה החלוקה באופן אחר:

ועל שלשה מיחו בידם, ועל שלשה לא מיחו בידם ואף שלא ברצון חכמים היו עושים. (29)

ואלו שלא מיחו בידם אף שלא ברצון חכמים היו עושים, [שנים מתוכם הם אלו שאמר עליהם רבי מאיר שברצון חכמים היו עושים, ומתוך השאר המנויים כאן, האחד

26. נתבאר על פי רש"י; וראה בזה בסוגיית הגמרא בפסחים נו א.

27. ראה הביאור בזה בגמרא פסחים נו ב.

28. ראה הביאור בזה בגמרא פסחים נו ב.

29. לשון הברייתא אינו בדקדוק כל כך, כי הלשון משמע שאותם שלשה דברים שהיה אומר עליהם רבי מאיר שברצון חכמים היו עושים, היה אומר עליהם רבי יהודה שלא מיחו בידם; והשלשה עליהם אמר רבי מאיר שלא ברצון

כדי להאכיל נשר לעניים בשני בצורת ואפילו בשבתות ובימים טובים.

ג. ונותנין פאה לירק שאינו חייב מן הדין, ולא היה זה ברצון חכמים, משום שהיו העניים אוכלין אותה בטיבלה כשאר פאה, ואינו מן הדין, שהרי אינה פאה.⁽¹⁾

ובכל אלו מיחו בידם.

והשתא תיקשי: "מאן קתני מיחו ולא מיחו", כלומר, מדקתני במשנתנו לענין גדישה לפני העומר "ולא מיחו בידם", הרי משמע שרבי יהודה היא, כי הוא זה שחילק במעשי אנשי יריחו שבחלקם מחו בהם חכמים ובחלקם לא, ואמר על גדישה שלא מיחו בהם חכמים; כי רבי מאיר הלוא לא נתייחס כלל לענין המחאה —

ואם כן תיקשי מה ששינו ברישא: "קוצרין ברצון חכמים", כי לרבי יהודה אף קצירתם שלא ברצון חכמים היה!?

ומשינין: זליטעמין שאתה סבור: ברייתא זו אינה משובשת, ואכן אמר רבי יהודה שקוצרים היו שלא ברצון חכמים, הלוא תיקשי:

וכי ששה מעשים של אנשי יריחו היו,

אמר עליו רבי מאיר שלא ברצון חכמים היו עושים, והאחד אמר עליו רבי מאיר שברצון חכמים היו עושים]:

א. מרכיבין דקלים כל היום, [שלא כדברי רבי מאיר, הסובר: אף ברצון חכמים היו עושים].

ב. וכורכין את שמע, [שלא כדברי רבי מאיר שאף ברצון חכמים היו עושים].

ג. וקוצרין לפני העומר, [שלא כדברי רבי מאיר שאף ברצון חכמים היו עושים] ⁽³⁰⁾

ונודשין לפני העומר, [דין זה העבירו רבי יהודה מן החלוקה השניה בדברי רבי מאיר, לחלוקה הראשונה בדבריו הוא, ואין בו מחלוקת דינית ביניהם].⁽³¹⁾

ואלו השלשה שאף מיחו בידם [שנים מתוכם הם אלו שאמר רבי מאיר עליהם שלא ברצון חכמים היו עושים, והשלישי הוא דבר נוסף שלא הזכירו רבי מאיר, לאחר שהעביר רבי יהודה את הגדישה לחלוקה הראשונה]:

א. מתירין גמזיות של הקדש של הרוב ושל שקמה, ^{עא-ב}

ב. ופורצין פרצות בננותיהן ובפרדסותיהן,

31. בגמרא לקמן מקשינן: אם כן לא "ששה דברים עשו אנשי יריחו", שהרי ארבעה יש בחלוקה זאת, ושלשה בחלוקה האחרת; והוא הדין שיכולה היתה הגמרא להקשות על הלשון "ועל שלשה לא מיחו בידם", וכן הוא באמת בגמרא פסחים נו ב.

1. ראה הביאור בזה בפסחים נו ב.

חכמים היו עושים, אמר עליהם רבי יהודה שמיחו בידם; אך בברייתא מתבאר לפי רבי יהודה, שמעשי אנשי יריחו וחלוקתם היא באופן אחר.

30. למסקנת הגמרא "סמי מכאן קצירה", ואולם לפי סברת הגמרא בהוה אמינא, נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה על קצירתם לפני העומר אם כדין היתה.